

อุปโลกน์ธรรม

ท่านพระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม เพราะเรามาแสวงหาสัจจะความจริงในหัวใจของเรา แต่ทุกคนยังหาหัวใจของตนไม่เจอ ถ้าหาหัวใจของตนเจอนะ มันจะมีความสุข มันจะมีความสุขนะ

เพราะคนเราเกิดมามีกายกับใจๆ เราใช้แต่ร่างกายนี้ทำมาหากิน เราใช้แต่ร่างกายนี้เผชิญกับโลก แต่เราไม่เอาหัวใจออกมาตีแผ่เลย เราไม่เคยเห็นหัวใจของเรา เราไม่เคยเอาใจของเรามาทำหน้าที่การงานเป็นขั้นเป็นอันขั้นมา

ถ้ามันจะทำหน้าที่การงานเป็นขั้นเป็นอันขั้นมานะ มันจะเป็นสมบัติของเราๆ ถ้าเป็นสมบัติของเราละ เราจะไม่สงสัยสิ่งใดๆ ในโลกนี้เลย

แต่เนืเวลาเรายู่กับโลกๆ เราเอาร่างกายของเราทำหน้าที่การงาน เวลาคิดงานๆ ก็คิดงานจากสมองนี่ไง ถ้าคิดงานจากสมอง มันเป็นอำนาจวาสนานะ เป็นอำนาจวาสนาเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

พอเราเกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์มีกายกับใจๆ เวลาที่มีกายกับใจ สิ่งที่เป็นสมองทางโลกเขา เวลาคลื่นสมอง ใช้สมองทำงาน มันก็ใช้สมองทำงานจริงๆ นั้นแหละ ทำจริงๆ นั้นแหละ แต่จริงๆ เพราะมันจริงตามสมมุติไง มันจริงตามสมมุติ จริงตามวิกฎะ เราเกิดเป็นมนุษย์ไง

แล้วถ้าเทวดา อินทร์ พรหมเขามีสมองใหม่ละ เขามีร่างกายใหม่ละ เขาไม่มีร่างกาย ไม่มีรูปร่างกายอย่างเราไง เขามีรูปร่างกายเป็นทิพย์ๆ เป็นทิพย์ของเขา เขาไม่มีสมองอย่างเราหรอก เพราะร่างเขาเป็นทิพย์ทั้งหมดไง

แต่ที่เราเกิดมาเรามีกายกับใจๆ ถ้ากายกับใจ เวลาเราทำหน้าที่การงานของเรา เราก็ใช้สมองของเรา เราเอาร่างกายของเราทำงานไป แต่มันก็ต้องใช้หัวใจ ต้องใช้จิต ถ้ามันมีจิตอยู่ในร่างกายนี้มันก็เป็นสิ่งที่มีชีวิตใจ

แต่ถ้าคนตายไปแล้ว คนตายจิตออกจากร่างนี้ไปแล้ว สมองก็มีอยู่อย่างนั้นแหละ แต่มันคิดงานไม่ได้แล้วแหละ มันรอแต่เอาพินจะเผา มันนั้นแหละ

เวลาเราไปส่งคนตาย ไปส่งที่เชิงตะกอน แต่เราไม่เคยเห็นจิตวิญญาณของคน แล้วจิตวิญญาณของคน ดูสิ คนที่อำนาจวาสนาต่ำต้อย กลัวหนู่นกกลัวนี่ กลัวไปหมดล่ะ นี่มันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ กลัวไปทุกๆ เรื่อง ถ้าเป็นโบราณเขาถือผีถือสาถกกัน เขาถือผี เขากราบไหว้บูชาทั้งนั้นนะ เขากลับผิดผี

แต่เวลาถ้าเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลับผิดธรรม สัจธรรม สัจธรรมที่เราจะประพฤติปฏิบัติ ที่เราแสวงหากันอยู่นี่ไง สิ่งที่เราแสวงหากันอยู่นี่ เราแสวงหาธรรมที่เหนือโลก ธรรมที่เหนือโลกเหนือวิภวภูมิตี่ ไหว้วิภวภูมิตี่ไม่มี

ไหว้วิภวภูมิตี่มีแต่เวียนว่ายตายเกิดในวิภวภูมิตี่ ผลของวิภวภูมิตี่ ไง คนจะมีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหนก็เสวยผลบุญของตน ผลกรรมของตนที่ทำมาๆ

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีอำนาจวาสนานะ ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เรามีสติมีปัญญาของเรา เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่การศึกษาตามโบราณเรา ศึกษาตามโบราณ ศึกษาตามประเพณีวัฒนธรรม พ่อแม่ก็พา ลูกไปวัดไปวาที่ชิมชั๊บ ชิมชั๊บสิ่งทีวัฒนธรรมในวัด วัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ชิมชั๊บสิ่งนั้นมามันก็มีความเชื่อฝังใจมาๆ

เวลาคนเกิดมา เกิดมามีอำนาจวาสนา เขาก็มีบุญกุศลของเขา เขาก็ประสบความสำเร็จในชีวิตของเขา เขาทำสิ่งใดเขาก็ประสบความสำเร็จของเขา คนเราเกิดมาทุกคนเกิดมาทุกข์มายาก เกิดมาปากกัดตีนถีบมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย เวลาโตขึ้นมาทำสิ่งใดก็ไม่ประสบความสำเร็จ มันมีแต่ความทุกข์ความยากไปตลอด นี่ไง อำนาจวาสนาของคนไง

ถ้าคนไม่มีสติไม่มีปัญญา สิ่งนี้มันบีบคั้นหัวใจมาก เวลามันทุกข์มันยากขึ้นมา ทุกข์ยากจนเจียนตาย ทุกข์ยากจนคนถ้าขาดสติขึ้นมา ทำร้ายตัวเองถึงสิ้นชีวิตนี้ไป เพราะมันทุกข์มันยาก มันจนตรอก มันไม่มีทางไป มันเครียดจนถึงกับทำลายตัวเองไป คิดว่าจะพ้นทุกข์ๆ ไป นี่ไง เพราะว่าเขาไม่มีอำนาจวาสนาของเขา เขาไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ทำลายตัวเองๆ ให้ทำลายกิเลสตัดค้นหาความทะยานอยากในใจของเราต่างหาก กิเลสตัดค้นหาความทะยานอยากในใจของเรามันบีบคั้นมันทำลายเรา มันทำลายให้เราทุกข์เรายากนะ ทุกข์เจียนตายๆ

แต่เพราะมีอำนาจวาสนาขึ้นมา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะแสวงหาความจริงของเรา ถ้าเราแสวงหาความจริงของเรา คนที่มีอำนาจวาสนาขึ้นมาเขาก็จะมาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ว่าถือผีถือสางกันมา แล้วเวลาจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็ตามแต่ฤกษ์ชัยไฟ

มีมากมาย ผู้ที่บวชเป็นพระ บวชเป็นพระแล้วมีการศึกษา ศึกษาแล้วเวลาสิกขาลาเพศไป ไปเป็นฤกษ์ชัยไฟนะ เพราะอะไร เพราะถ้าเป็นพระมันมีธรรมและวินัย วัฒนธรรมของเรา เห็นไหม มันตรวจสอบได้

อุตตริมนุสสรธรรม ถ้ามันอุตริสิ่งที่เกินสัจจะความจริง เกินน่าเชื่อถือ นั่นขาดจากพระๆ เวลาสิกจากพระไปแล้วจะทำอะไรก็ได้ จะสอนอย่างไรก็ได้ตามความเชื่อของฉัน นี่ไง สิ่งต่างๆ ตามฤกษ์ชัยไฟ

แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติ เราจะปฏิบัติอย่างนั้นใช่ไหม เราจะปฏิบัติแบบฤกษ์ชัยไฟ เราจะปฏิบัติแต่ความพอใจของเรา เราจะปฏิบัติอย่างนั้นหรือ ถ้าปฏิบัติอย่างนั้นก็ไม่ใช่ คนที่ไม่มีความเชื่อ ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนานะ เขาจะไม่เชื่อสิ่งใดง่ายๆ

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนตั้งแต่เรื่องอนุปพพิกกา ให้เรื่องทำทาน ให้เรื่องรักษาศีล ให้เรื่องประพฤติปฏิบัติขึ้นมาไป แต่เวลาจะอนุปพพิกตามันต้องมีศรัทธามีความเชื่อ เพื่ออะไร เพื่อพาให้ชีวิตเรามีคุณค่าขึ้นมา

ถ้าชีวิตเราไม่มีคุณค่าขึ้นมา มันก็ล้มเหลวไปตามกิเลสตัณหาความทะยานอยาก แต่ถ้ามาเริ่มได้ทำทาน ไกล่ชิดพระรัตนตรัย พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็มี การศึกษา มีวัฒนธรรมของเราขึ้นมา พอมันไกล่ชิดขึ้นมา ถ้ามันศึกษาขึ้นมามันจะค้นคว้าของมัน มันจะค้นหาความจริงในใจของตน ถ้าค้นหาความจริงในใจของตน เห็นไหม

เริ่มต้นจากการศึกษา การจำมาทั้งนั้นนะ เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อแล้ว ถ้าคนมีอำนาจวาสนาเขาจะมีอำนาจวาสนาตรงนี้ เขาไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น

เวลาเราจะไปอยู่สำนักไหนก็แล้วแต่ เรามีครูบาอาจารย์องค์ใดที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวก็แล้วแต่ ท่านจะสอนสิ่งใดเราก็ฟัง แล้วเราก็ต้องประพฤติปฏิบัติ เราต้องค้นคว้า ต้องเปรียบเทียบให้มันได้ความจริงขึ้นมา ถ้ามันไม่ได้ความจริงขึ้นมา เราไม่เชื่อ เราไม่เชื่อทั้งนั้นนะ เวลากาลามสูตร ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ของตน ไม่ให้เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น ให้เชื่อแต่ผลของการประพฤติปฏิบัติ

แต่ถ้าผลของการประพฤติปฏิบัติของเรามันปฏิบัติแล้วมันไม่เป็นขึ้นเป็นอันอะไรขึ้นมา ถ้ามันไม่เป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ดูทางวัฒนธรรมของเราๆ เวลาคนที่เขามีศรัทธามีความเชื่อไปทอดผ้าป่า เวลาไปทอดผ้าป่า เขามีอะไรสิ่งใดจะไปทอดผ้าป่าละ ทอดผ้าป่าเขาก็ต้องมีกิ่งไม้ มีปัจจัยดำรงชีพ ผูกตามกิ่งไม้ไปทอดผ้าป่า มีผ้าไปทอดผ้าป่า แล้วถ้ามีพระชักผ้าบังสุกุล เขาต้องอุปโลกน์ผ้าป่านั้น อุปโลกน์ๆ เขาต้องทำให้มันถูกต้องตามธรรมวินัยไง มันต้องมีการอุปโลกน์

แล้วถ้ามีพระเรา ถ้าพระจำพรรษาครบ ๕ องค์ เขามีการทอดกฐินๆ เวลาเขาทอดกฐินเขาต้องมีอะไรละ ทอดกฐินเขาต้องมีผ้าของเขา มีผ้า พอมีผ้าของเขา เขาอุปโลกน์กฐินนั้น ถ้าการอุปโลกน์กฐินนั้น อุปโลกน์กฐินนั้นให้ผู้ใดเป็นผู้ที่จะครองกฐินนั้น เป็นผู้ที่ฉลาด ต้องรู้จักการตัด การเย็บ การเนา การย้อม ย้อมเสร็จแล้ว มาติกา ๘ ถึงจะเป็นกฐินขึ้นมาได้

อุปโลกน์ เขาจะอุปโลกน์ผ้าป่า อุปโลกน์กฐิน เขาก็ต้องมีสิ่งที่จะมาอุปโลกน์เป็นพิธีกรรมๆ นี่ไง ถ้าคำว่า “อุปโลกน์ๆ”

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีสิ่งใดเป็นขึ้น เป็นอันเป็นสมบัติของเราบ้าง เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะเอาอะไรเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ถ้าไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา มันก็จะอุปโลกน์ธรรมไป

อุปโลกน์ธรรมๆ มันมีสิ่งใดเอามาอุปโลกน์ล่ะ มันไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา มันจะอุปโลกน์สิ่งใดขึ้นมาให้มันเป็นธรรมล่ะ อุปโลกน์เป็นธรรมมันก็คิดเอาเอง จินตนาการเอาเอง คิดของมันไป มันจะอุปโลกน์ธรรมๆ ใอันนี้เป็นศีล ใอันนี้เป็นสมาธิ ใอันนี้เป็นปัญญา

ใอันนั้นเราศึกษาจากธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเราศึกษาขึ้นมาแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงของเรา มันสดๆ ร้อนๆ นะ มันมีรสมีชาติ รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง

แต่นี้มันไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมาเลย อุปโลกน์ธรรม อุปโลกน์ธรรมมันก็จินตนาการของมันไปไง มันจินตนาการของมันไป มันไม่มีรสไม่มีชาติ คำว่า “ไม่มีรสไม่มีชาติ” รสของกิเลสไง กิเลสมันหลอกมันหลอนไง พอกิเลสมันหลอกมันหลอนขึ้นมา ทำสิ่งใดขึ้นไป แล้วก็ตามแต่การสร้างภาพ

การสร้างภาพทางโลกเขา ถ้าคนดีเขาเสมอต้นเสมอปลาย ของเขา เขาทำอะไรทำจริงจังของเขา เขาไม่ใช่คนสร้างภาพ คนสร้างภาพ เวลาต่อหน้ามันก็สร้างภาพว่าดีงามทั้งนั้นนะ ลับหลังคนมันไปอีกอย่างหนึ่งเลย นั่นการสร้างภาพ

แล้วนี่การประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา เราคิดจินตนาการของเราไป มันจะอุปโลกน์ธรรมไป มันไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน อุปโลกน์ขึ้นมาให้มันเป็นไป

แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาท่านจะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ๆ ท่านเล็งญาณนะ พุทธกิจ ๕ เข้าเล็งญาณ ใครจะมีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน แล้วชีวิตเขาสั้น เขาจะมีโอกาส ไปเอาคนนั้นก่อน ไปเอาคนนั้นก่อนเพราะอะไร เพราะงานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหาศาล ทั้งๆ ที่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ”

“จะสอนใครได้หนอ” คนที่มีอำนาจวาสนาที่จะคุยเรื่องธรรมะที่เขาจะเข้าใจธรรม อันนี้มันจะมีมากน้อยแค่ไหน มันหาได้ยาก หาได้ยากไป จนท้อดทุกข์ระไร

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย การสร้างมาคือความพร้อมที่จะมารื้อสัตว์ชนสัตว์ ถ้าจะมารื้อสัตว์ชนสัตว์ ผู้ที่มารื้อสัตว์ชนสัตว์เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ผู้ที่ได้สร้างสมบุญญาธิการมาด้วยกันๆ เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะปรารถนาเป็นอัครสาวก เวลาจะมาบวช “นั่นไง อัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวาเรามาแล้ว”

ท่านสร้างมาด้วยกัน อนาคตังสญาณรู้ทั้งนั้นนะ แต่เวลาความลึกซึ้งของธรรมะที่มันมีคุณค่าสูงส่งขึ้นมา “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ”

แต่เวลาตั้งใจโปรดจะสั่งสอน พุทธกิจ ๕ กิจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนที่มีอำนาจวาสนาไม่ใช่ทุกคนมันจะได้ไปหมดหรอก

มีในพระไตรปิฎกนะ ในเขตวันต่างๆ วัดต่างๆ ข้างวัดนะ พระโมคคัลลานะ จนไปอุทธรณ์กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเล็งญาณไปสอนคนนั้นสอนคนนี่ แล้วคนหน้าวัดทำไมไม่สอนบ้างล่ะ แถววัด ข้างวัดเต็มไปหมดเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เขาไม่เอา จะสอนอย่างไร เหมือนภาษาชนมันคว่ำไว้ พูดเท่าไรมันก็ไม่เชื่อหรอก

พระโมคคัลลานะไม่เชื่ออะ พระโมคคัลลานะทดสอบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกลองไปสอนสิ

เวลาพระโมคคัลลานะจะทดสอบว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดจริงหรือไม่ เวลาไปหาเขา เขาไม่สนใจ เขาไม่สนใจ พูดอย่างไรเขาก็ไม่สนใจ นี่พูดถึงคนที่ไม่สนใจ คนที่ไม่มีอำนาจวาสนา อยู่ข้างวัดนั้นแหละ แต่เขาไม่สนใจ เขาไม่รับรู้

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อสัตว์ชนสัตว์ เล็งญาณนะ ไปนะ ดูสิ ดูอย่างองคฺุลิมาล องคฺุลิมาลเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจนมาก มันเป็นการเฉียดฉิวที่ว่า ถ้าองค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ไปเทศน์โปรดวันนั้นก็ฆ่าแม่ของตน ถ้าฆ่าแม่ของตน
อนันตริยกรรม มันก็จะไม่มีโอกาสจะได้บรรลุธรรมอีกเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป
เอาๆ แล้วเอาได้ด้วย

เวลาคนที่มีความอาฆาตมาเขาได้สร้างบุญกุศลของเขา มา เวลาพูดสิ่งใดไปแล้วมัน
สะท้อนใจไปทั้งนั้นนะ ดูลิ ขนาดว่าการฆ่าด้วยจิตใจที่อำมหิต อำมหิตคือมันก็ทำแล้วทำเล่าๆ
เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม

“สมณะหยุดก่อน สมณะหยุดก่อน”

“เราหยุดแล้ว เธอต่างหากไม่หยุด”

“หยุดอะไร”

“หยุดการจะฆ่าไง หยุดการทำลายล้าง ทำลายล้างชีวิตคนอื่น”

แล้วสิ่งที่ประเสริฐ ประเสริฐตรงไหน ประเสริฐ ประเสริฐที่ว่าให้หยุดการทำลายล้างอัน
นั้นนะ หยุดการที่จะแสวงหาจากภายนอก นี่วางดาบ ขอบวชๆ

เวลาเล็งญาณ เล็งญาณไปผู้ที่มีความอาฆาตมา ถ้าเขามีความอาฆาตมา พูดสิ่งใดทำสิ่ง
ใดเขาเชื่อฟัง เขาเชื่อ เขาเปิดหัวใจของเขาไป

แต่คนที่มันมีติดบอด อยู่ข้างวัดนั้นแหละ ไม่มีทาง เป็นไปไม่ได้ ถ้ามันเป็นไปได้ ดูลิ เวลา
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม ผู้ที่อยู่ในชนบทประเทศ ปฏิบัติเหมือนเรา ทำ
เหมือนเรา นั้นนะอยู่ใกล้เรา อยู่ใกล้เราคืออยู่ใกล้ธรรมวินัยไง อยู่ใกล้ศาสดาไป

ผู้ที่อยู่ข้างเรา จับชายจิวรเราไว้ ดูเทวทัตสิ เทวทัตเป็นทั้งญาติด้วย บวชมาแล้วมาอยู่
ข้างกาย เวลาทำสิ่งใดเชื่อฟังไหม ไม่ใช่ไม่เชื่อฟังธรรมดานะ จะขอปกครองสงฆ์อีกต่างหาก

“เทวทัต แม้แต่สารีบุตร โมคคัลลานะ เรายังไม่ให้ปกครองสงฆ์ แล้วเราจะให้เธอได้
อย่างไร”

แต่ก็คิดไปเองไป

อยู่ใกล้เรา จับชายจิวรเราไว้ แต่ไม่ทำตามเรา ถ้าทำตามเราๆ ถ้ามันเชื่อ
ธรรมวินัย มันเชื่อศาสดา มันทำตามนั้น เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลา

แสดงธรรม ๆ มันมีคุณค่าทั้งนั้นนะ ถ้าเราได้คิดได้พิจารณา โอโฮ! มันซาบซึ้ง ๆ ความซาบซึ้งนั้นแหละคุณธรรม คุณธรรม หัวใจควรแก่การงาน ถ้าหัวใจควรแก่การงาน สิ่งใดที่มันมีคุณธรรมแล้ว นั้นแหละอาวุธ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราน้อยเนื้อต่ำใจกันอยู่นี่ไง ว่าไม่มีคนสอน ๆ มันจะไปสอนใครล่ะ หัวใจมันต่อต้านจะไปสอนอะไรล่ะ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม พระไตรปิฎก นั้นนะสอนแล้ว แต่หัวใจมันเปิดหรือไม่ ถ้าหัวใจมันเปิด มันเห็นคุณค่า

แต่ถ้าหัวใจมันปิดกันนะ มันบอก “ของเล็กน้อย ไม่มีค่า ถ้ามีค่าก็ต้องศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีค่าขึ้นมาอีกฉันจะประพฤติปฏิบัติ แล้วสิ่งนั้นไม่มีค่า”

นั่นหรือไม่มีค่า นั่นละมีค่าทั้งนั้นนะ แล้วปฏิบัติ ปฏิบัติจากอะไร ปฏิบัติจากหัวใจของเอ็งนั่นแหละ ถ้าหัวใจของเอ็งมันมีค่า มันฟังธรรม ๆ มันก็มีคุณค่า ถ้ามีคุณค่าขึ้นมา ถ้ามีสติมีปัญญามันก็มีคุณค่าที่นั่น ถ้ามันมีคุณค่าที่นั่น นี่ไง รสของธรรม รสของความรู้สึกลงใจ รสของหัวใจใจ หัวใจที่มันทุกข์มันยาก ที่มันเดือดร้อน ดูลิ คนทุกข์คนยาก เจียนตาย ทุกข์เจียนตาย ๆ

เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา อารมณ์ความรู้สึกที่ทุกข์ยากมันก็เป็นอนิจจัง ถ้ามีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญาเท่าทันมันแล้วมันก็จะเปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา

เวลามันศึกษาธรรมะ ศึกษาธรรมะขึ้นมา ถ้ามันศึกษาแล้วมันมีความเข้าใจ มันก็ปล่อยวางทุกข์เจียนตาย ๆ อันนั้นมา ถ้าทุกข์เจียนตาย ๆ นั้นมันก็เป็นเรื่องโลก ๆ ใจ

เราเกิดมา เกิดมานี้ผลของวิภวภูติ เกิดมาเป็นสมมุติโลก จริงตามสมมุติ ชีวิตนี้มีจริง ๆ แต่จริงตามสมมุติใจ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาก็เอาไว้บนหิ้ง พระพุทธศาสนาก็เอาไว้ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ ใ้อเราจะลุ่มแต่ความทุกข์ความยากในหัวใจ

แต่ธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นมันพ้นจากกิเลสไปแล้ว แต่ถ้าคนมันยังไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันรู้ไม่ได้หรอก นี่ไง ธรรมเหนือโลกๆ มันเหนือโลกธาตุ เหนืออวัฏฏะ ถ้าเหนืออวัฏฏะมันเหนืออย่างไรละ ก็มันเหนือกิเลสในใจดวงนั้นไง เหนือพญามารที่มันครอบงำใจดวงนั้น

แต่ใจของเรามันอยู่ใต้พญามาร พญามาร ครอบครว้ของมารมันบีบบีบี่สี่ไฟไฟ แต่เราก็สร้างภาพ จะอุปโลกน์ธรรมๆ กิเลสร้ายนัก

ที่เราประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี้ เราต้องการเข้าไปหาหัวใจของเรา ถ้าเราเข้าไปหาหัวใจของเราแล้ว ถ้าได้ใจของเราแล้วมีความสุข มีความสงบ มีความระงับแล้ว เราจะยกขึ้นสู่วิปัสสนา

การยกขึ้นสู่วิปัสสนาคือการแยกแยะ การทำลายกิเลสต้นหาความทะยานอยากในใจของตน ถ้าการทำลายกิเลสต้นหาความทะยานอยากในใจของตน มันจะยกใจของตนขึ้นสู่เห็นใหม่ วุฒิภาวะของจิตๆ ใจ

ถ้าเป็นโสดาบันฆ่ากิเลสไป ๒๕ เปอร์เซ็นต์ กิเลสอีก ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นสกิทาคามีฆ่ากิเลสไป ๕๐ เปอร์เซ็นต์ กิเลสอีก ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นพระอนาคามีฆ่ากิเลสไป ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ยังเหลืออีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ เวลาเป็นพระอรหันต์ กิเลสหมดสิ้นไปจากใจ นี่มันเป็นขั้นๆ ขึ้นไป ถ้ามันเป็นขั้นๆ ขึ้นไป มันมีมรรคมีผล มีการกระทำ

คนที่มีมรรคมีผลนะ คนที่เป็นเศรษฐีเขาทำหน้าที่การงานของเขา เขาไม่สงสัยในความเป็นเศรษฐีของเขาเลย

แต่ไอ้ของเราอ่านจากประวัติศาสตร์ของเศรษฐีแล้วว่า ฉันก็ทำได้ ฉันก็มี ฉันก็เป็นไปหมด...จินตนาการทั้งนั้นนะ แล้วชีวิตมันมีแต่ทุกข์ยาก มันไม่มีอะไรเป็นจริงในใจของเขาเลย

ถ้าจะเป็นจริงในใจของเขา ถ้าเขาจะทำ เขาจะไม่อุปโลกน์ธรรม เขาจะทำ เขาจะประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงในใจของเขา ถ้าเขาจะประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงในใจของเขา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านสอนให้ทำความสงบของใจเข้ามา ก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน

ถ้ายังหาสถานที่ทำงานของตนเองไม่เจอ มันจะไม่มีการสนใจเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมาจากใจดวงนั้นเลย สิ่งที่ทำๆ กันอยู่นี้ เห็นไหม ในพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ แต่ในพระพุทธศาสนามีบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

อุบาสก อุบาสิกา ผู้ที่เกิดใหม่ ผู้ที่เริ่มมาให้เป็นพุทธมามกะ ให้ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มันจะมีผู้มาใหม่อยู่ตลอดเวลา ถ้ามีผู้มาใหม่อยู่ตลอดเวลา การฝึกฝนมันก็ต้องฝึกฝนจากอำนาจวาสนา

ถ้ามันมีจริงหรือไม่ ถ้าไม่มีความจริงในหัวใจของตน เขาก็พยายามอบรมสั่งสอนๆ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ปฏิบัติบูชาเราเกิด ปฏิบัติบูชาเราเกิด”

เวลาในพระพุทธศาสนาก็ต้องมีแก่นของพระพุทธศาสนา ถ้าแก่นของพระพุทธศาสนาก็การปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่การปฏิบัติบูชา

ชาวพุทธๆ เขาก็แสวงหาบุญกุศลของเขาด้วยทานของเขา ด้วยการแสวงหาคุณงามความดีของเขา ผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาปฏิบัติที่ไหน ปฏิบัติขึ้นมาก็ต้องปฏิบัติในหัวใจของตน นั่งสมาธิภาวนาก็เพื่อค้นคว้าหาใจของตน ถ้าค้นหาใจของตน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านถึงบอกว่า ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน

ทำความสงบของใจเข้ามา เพราะสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน เราจะมีสถานที่ทำงานของเรา เราจะมีสถานที่ค้นคว้าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยหัวใจของเราละ

เวลามันค้น ปฏิบัติธรรมะบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ค้นคว้าในใจของตนเพื่อให้มีคุณธรรมในใจของตน โอ๊ย! มันมหัศจรรย์ๆ มันเป็นความมหัศจรรย์ของมนุษย์ มนุษย์ที่มีหัวใจ หัวใจนี้สำคัญมาก

ในทางธรรมะกับทางวิทยาศาสตร์มันจะมีการลัดกันไปตลอด ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาศาสตร์ก็ต้องพิสูจน์ตรวจสอบๆ ใ้เราเป็นนักปฏิบัติใช่ไหม เราเป็นปัญญาชน เราก็ต้องพิสูจน์ตรวจสอบๆ แต่มันเป็นพุทธศาสน์ เวลามันเป็นจริงขึ้นมามันละเอียดลึกซึ้งกว่าวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์มันเป็นโลก วิทยาศาสตร์มันเป็นการยืนยันในโลกนี้ แล้วศึกษาแล้วก็จะยืนยันกันทางวิทยาศาสตร์ๆ แต่เวลาเป็นพุทธศาสนา เวลาทำสมาธิเข้ามา มีพระฝรั่งมาบวชมากมายมหาศาล เวลาเขาทำสมาธิแล้วเขาก็ไม่เชื่อของเขา

มันจะเขียนอย่างไร มันจะได้อย่างไร สมาธิก็เขียนว่าสมาธิ แต่สมาธินะ เวลามันสงบระดับเข้ามา ถ้าปัญญาอบรมสมาธิมันก็สงบเข้ามา สงบเข้ามาโดยจิตสงบเข้ามา มีสติสัมปชัญญะพร้อม

ถ้ามันเป็นพุทธๆ เป็นอานาปานสติ เวลาจิตมันสงบ มันรวมลง มันแตกต่าง มันแตกต่างเพราะมันมีสติ มันมีผลของผู้รู้ ผู้รู้มันละเอียดเข้ามาเป็นชั้นๆ เข้ามา เป็นชั้นๆ เข้ามา เห็นไหม แล้วมันละเอียดแล้วมันรู้เห็นสิ่งใดนะ อันนั้นมันก็เป็นจริตนิสสัย คำว่า “จริตนิสสัย” คือว่ามันไม่เหมือนกัน

จิตจะให้เหมือนกันทุกๆ ดวง เป็นไปไม่ได้ อำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน สิ่งที่ไม่เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่ทำประพฤติปฏิบัติแล้วท่านจะรู้ถึงว่าสมาธิก็คือสมาธิ แต่สมาธิที่มันออกจ้อออกเห็นต่าง ๆ นั้น สมาธินั้นมันเป็นการส่งออก ถ้ามันส่งออกเพราะอะไร ส่งออกเพราะถ้าจิตมันไม่สงบมันก็เห็นสิ่งนั้นไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันรู้ด้วยใจใจ

ตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยธรรมชาติของมนุษย์ เห็นไหม ตา ใหญ่ในเรื่องของการเห็น หู ใหญ่ในเรื่องการได้ยิน ผิวหนัง ใหญ่ในการสัมผัส นี่ไง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันมีความยิ่งใหญ่ในแต่ละหน้าที่ๆ

แต่เวลาเรานั่งสมาธิภาวนา เราหลับตา หลับตาลงแล้วหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกธ เออความรู้สึกของใจเท่านั้น ถ้าเออความรู้สึกของใจเท่านั้น มันกำหนดอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก หรือมีคำบริกรรมพุทๆ ใจมันจะเป็นใหญ่ในตัวของมัน

แต่มันยังใหญ่ในตัวของมันไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันมีกิเลสครอบงำมันอยู่ กิเลสมันครอบงำมันคืออะไร รูป รส กลิ่น เสียง

รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มารมันอยู่ที่ไหน มารมันก็อาศัยหัวใจนี้ อาศัยภวาสวะ อาศัยใจเป็นที่อยู่อาศัย เวลาที่อยู่อาศัย เห็นใหม่ ใจเป็นใหญ่ๆ ถ้ามันเป็นเบี่ยงล่างของมารมันก็อาศัยรูป รส กลิ่น เสียงออกไปหาเหยื่อ

เรามีคำบริกรรมพุทโธๆ ให้จิตมันเป็นอิสระเข้ามา ถ้าจิตมันเป็นอิสระเข้ามา นี่สัมมาสมาธิๆ ถ้าสัมมาสมาธิ เราไม่ได้อุปกโลภณ์เอา

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าณะ ธรรมและวินัย ธรรมและวินัยเป็นศาสดา ชี้ ชี้ทางให้เราๆ ใ้อเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จะเอาความจริงขึ้นมา

เวลาคน คนที่มีการศึกษานะ เขาจะออกสำรวจ เวลาเขาเข้าป่าเข้าเขาไป เขาหลงป่า เวลาคนหลงป่าๆ มันหลงป่ามันจะดำรงชีพอย่างไร คนหลงป่าถ้าไม่มีทางออกนะ มันก็ตายอยู่ในป่านั้นนะ

แต่ถ้าคนที่เขามีปัญญาของเขา ถ้าเขาหลงป่าๆ ถ้าเจอลำธาร ให้เดินตามลำธารนั้นไป นี่ไง เพราะน้ำจะไหลออกจากป่าได้ ถ้ามันเดินไป เดินตามทางสายนั้นไป ถ้ามันไปแล้วถ้ามันไปตกเหวล่ะ นี่เวลาคนหลงป่าๆ มันจะหาทางออกอย่างไร

แต่ของเรา เวลาเราหลงอยู่ในกิเลสต้นหาความทะยานอยากของเรา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ อยู่ในอำนาจของมารๆ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติก็ปฏิบัติไปโดยมาร แล้วว่าธรรมะๆ ก็มีการศึกษามีความรู้ ก็จะไปอุปกโลภณ์เอาไป

ถ้าอุปกโลภณ์ธรรมมันก็เป็นการสร้างภาพ การสร้างภาพ การจินตนาการ การต้องการให้ได้ตั้งใจของตน...ไม่ได้หรอก ไม่ได้ ประพฤติปฏิบัติไปก็ประพฤติปฏิบัติไปด้วยวาสนาของตน วาสนาแค่นั้นได้ปฏิบัติ

พอได้ปฏิบัติแล้ว รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง รสของธรรม มันไม่ได้รับรสของธรรม ถ้ามันไม่ได้รับรสของธรรม มันก็อยู่ที่สติปัญญาของตน สติปัญญาของตน เห็นใหม่ สีข้างก็ถูไปเรื่อยละ กิเลสมันทำอย่างนั้นนะ กิเลสมันเคยครอบงำหัวใจของใครแล้วมันไม่ปล่อยไปง่ายๆ หรือ

แต่ถ้าคนที่มีความวิตกกังวล มันจะมีอำนาจจิตสงบน้อยแค่ไหน เราจะปฏิบัติบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าๆ ถ้าปฏิบัติบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ถ้ามันสงบระงับเข้ามา นี่ผลของความสงบ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบคือจิตสงบนะ ถ้าจิตสงบ ถ้าครูบาอาจารย์ที่ไม่มีอำนาจจิตสงบน้อยก็สงบไป พอจิตสงบแล้วมันก็สิ้นสุดการปฏิบัติไป พอจิตสงบแล้ว นั่นก็มรรคก็ผลไป...มรรคผลมันเป็นอย่างนั้นหรือ เป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้หรอก

มรรคผลมันต้องรู้ตัวมันเองโดยสัจจะโดยความจริง ถ้าจิตสงบก็คือสงบ ถ้าจิตสงบนะ คนที่อ่อนแอ พอจิตสงบ “อ้อ! นิพพานเป็นเช่นนี้เอง สงบเย็น ใสสะอาด สว่างสงบ นิพพานเป็นเช่นนี้เอง”...ไร้สาระ นี่ไง มันอุปโลกน์เอาใจ มันไม่มีที่ไปที่ไป มันไม่มีเหตุมีผล

ดูสิ เวลาคนทุกข์คนยากก็ทุกข์เจียนตายๆ คนทุกข์เจียนตายเพราะมันมีติดบอด คนที่มีสติปัญญาเขาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใคร่ครวญขึ้นมาแล้ว ชีวิตของคน เห็นไหม มันผลของวิภูฏะ เกิดตามเวรตามกรรม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เชื่อเรื่องกรรม กรรมคือการกระทำ ถ้าเราไม่เคยทำอะไรเลย เราจะไม่ได้พบสิ่งนั้น ถ้าทำอะไรมาอย่างน้อยแค่ไหน คนเราทำทั้งดีและชั่วมา ถ้าเราเกิดมาเรามีความทุกข์ความยากของเรา ความทุกข์ความยากมันก็เป็นเพราะจิตใจมันอ่อนแอ ถ้าจิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมามันจะมีสิ่งใดทุกข์ยากนัก

เศรษฐีมหาเศรษฐีเขาทำงาน ๑๘ ชั่วโมง ทำงาน ๒๔ ชั่วโมง เขาทำงานทั้งวันทั้งคืนทำไมเขาไม่ทุกข์ไม่ยากล่ะ สิ่งที่เราเห็นว่าเขาประสบความสำเร็จมา เขามีที่ไปที่ไปอย่างไร เพราะเขามีสติปัญญาของเขา เขาหวังผลของเขา เขาทำด้วยความจริงจังของเขา ใ้เราทำไปมีแต่ความท้อแท้ มีแต่ความทุกข์ความยากขึ้นมา

ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมามันเท่าทันของมัน เห็นไหม ทุกข์เจียนตาย ทุกข์เจียนตายมันยังวางได้เลย ถ้ามันวางได้ มันวางได้ด้วย

สติปัญญาภายนอก มันวางได้ด้วยความรู้สึก มันวางได้เพราะการยึดมั่นถือมั่นโดย
อารมณ์ความรู้สึก ทิฏฐิมานะไง

แต่ถ้าจะประพฤติปฏิบัติตามธรรม ถ้าจิตมันสงบ สงบเข้ามา สงบอย่างไร ถ้ามันค้นหา
จิต จิตที่มันสงบขึ้นมาแล้ว ที่ว่า จิตสงบมันสว่าง มันสะอาด มันสงบ สว่าง

สว่างก็พระอาทิตย์ไง ถ้ามันสงบ สงบก็ความสงบนิ่งเงียบไป แล้วมันมีอะไรต่อไปละ แล้ว
นิพพานเป็นอย่างนั้นหรือ นี่ไง ถ้ามันอุปโลกน์เอามันไม่มีเหตุมีผล

แต่ถ้าเป็นจริงๆ ขึ้นมา เรามีสติปัญญาเล็กน้อยแค่ไหน ถ้ามีสติปัญญาเล็กน้อยแค
่ไหนนะ ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับแล้ว สงบคือความสุข ความสุขแล้วฝึกหัดใช้
ปัญญาๆ

ฝึกหัดใช้ปัญญา เห็นไหม น้อมไป ถ้าใครที่ไม่มีวาสนาน้อมไปให้เห็นกาย น้อมไป
เรื่อย พอจิตมันสงบระงับแล้ว มีความสุขแล้ว คนเราเกิดมาทำไม คนเรามีสิ่งใดเป็นเนื้อหา
สาระ คนเราเกิดมาก็มีกายกับใจๆ ถ้าไม่เห็นสิ่งใดก็ให้เห็นร่างกายนี้

ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบแล้ว ค้นคว้า มันขัดข้องในหัวใจ ถ้ามัน
ขัดข้องในหัวใจ เวทนากาย เวทนาจิต

ถ้าเวทนาของกาย เวลาสงบแล้ว เวลาคลายตัวมันก็มีความเจ็บปวดเหมือนกัน ถ้า
ความเจ็บปวดมันจับต้องของมันได้ เห็นไหม นี่ถ้ามันจับต้องของมันได้ เวทนาจึงสักแต่ว่า
เวทนา ถ้ามันจับต้องไม่ได้ เวทนาเป็นเรา มันก็ทับถมหัวใจของเรา มันก็เหยียบย่ำหัวใจของเรา

ถ้าจิตใจของเรา ถ้ามันสงบแล้ว ถ้ามันจับเวทนาได้ ถ้ามันพิจารณาจิตก็ได้ พิจารณา
ธรรมก็ได้ การพิจารณาถ้ามันทำของมันได้ ถ้าทำของมันได้ นี่ฝึกหัดใจ ฝึกหัดให้หัวใจมัน
ฝึกหัดทำงาน ถ้าฝึกหัดทำงาน นี่ถ้าจิตมันสงบแล้วนะ แต่ส่วนใหญ่ไม่เป็นเช่นนั้น

ส่วนใหญ่ “ถ้าจิตสงบแล้วเดี๋ยวปัญญามันจะเกิดเอง”

ปัญญามันเกิดอยู่แล้ว ความคิดของคนไม่ใช่คนตาย คนเป็นมันคิดอยู่แล้ว แต่มันคิด
อย่างนี้มันคิดแบบกิเลส มันคิดแบบกระแสโลกใจ โลภภัยปัญญาๆ

ความคิดเกิดจากจิตๆ คนไม่ตายมันคิดเป็นอยู่แล้ว แต่ความคิดอย่างนี้ความคิดที่กิเลสมันหลอกใช้ กิเลสมันหลอกใช้ซะ แล้วจินตนาการ จินตมยปัญญา จินตนาการธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โอ๊ย! มันยิ่งเฟื่องฟูในหัวใจเลย ความคิด โอ้โฮ! ร้อยแปด... สมุทัย นี่สมุทัยไง

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์มันคืออะไรล่ะ ก็คือความเพ้อเจ้อนี่ไง นี่ไง ความเพ้อเจ้อ ตัณหา วิภวตัณหาไง อยากได้ อยากผลัก ไม่ได้ก็พยายามผลักไสมันไป เวลามันผลักไสไป โดยที่ไม่มีสิ่งใดเป็นปัญญา เป็นการใคร่ครวญ เป็นการไตร่ตรองเลยหรือ เราไม่รู้เหตุรู้ผล ไม่รู้ถูกรู้ผิดอะไรเลยหรือ

คนเรา ดุสิต คนมีปัญญาเขารู้ผิดชอบชั่วดีนะ คนเราถ้ามีปัญญาแล้วไม่รู้จักผิดชอบชั่วดีนี่ไง คนเรียนสูงๆ มีอำนาจวาสนาแล้วทำลายชาติเยอะแยะไป

ที่ว่ามีการศึกษาๆ มีการศึกษามาแล้วทำไมไม่เอามาใช้กับชีวิตประจำวันของตน ถ้ามีการศึกษามา การศึกษานั้นทำไมไม่เพื่อประโยชน์กับครอบครัวของตน ทำไมไม่ทำให้ชีวิตของตนดีขึ้น ทำไมเอากการศึกษานั้นมาแสวงหาแต่บาปแต่กรรม ทำไมเอากการศึกษานั้นนะ ถ้ามันรู้จักผิดชอบชั่วดี การไม่รู้จักผิดชอบชั่วดีนั่นนะคือกิเลส นั่นนะคือตัณหาความทะยานอยาก

คนที่เขามีคุณธรรมขึ้นมา เขามีการศึกษา ศึกษาขึ้นมา เขาเป็นรัฐบุรุษด้วย เขาช่วยเหลือเจือจานโลกด้วย นั่นการศึกษาละ

แต่ถ้ามันเป็นปัญญา ปัญญาภาวนามยปัญญาไม่เป็นเช่นนั้น ภาวนามยปัญญามันรื้อค้นเข้ามาจากภายใน นี่ไง ธรรมชาติไม่ใช่อุปกโลภณ์เอา

ถ้าอุปกโลภณ์เอามันเป็นพิธีกรรม มันเป็นพิธีการปฏิบัติ กฐินผ้าป่าเขายังต้องมีเหตุมีปัจจัย นี่มันเป็นวินัย เป็นวินัยกรรมตามการกระทำนั้น แล้วดูสิ เวลาสมัยพุทธกาล เวลาพระไปฉันอาหารจากนางที่เป็นนางกลางเมือง สวยมาก เขาได้โสดาบันด้วยนะ เวลาถึงเวลาแล้วไปเห็นเข้า โอ้โฮ! ซ็อกเลย ฉันข้าวไม่ได้เลย แล้ววันนั้นกลับมาเขาก็ตาย

พองศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกอย่าเพิ่งเผานะ ให้เก็บไว้อย่างนั้น ๗ วันก่อน เวลาบอกว่าท่านจะไปชักผ้าบังสุกุล เอาพระที่ชอบนั้นไปด้วย ท่านถึงประกาศเลย นางที่ตายแล้วเป็นนางกลางเมืองนั้น คืบหนึ่ง ๑,๐๐๐ กหาปณะ พอตายไปแล้ว พระพุทธเจ้าประกาศเลย อ้าว! คืบหนึ่ง ๑,๐๐๐ กหาปณะ ตอนนี้ลดเหลือ ๕๐๐ มีใครเอาไหม ไม่มีเลย อ้าว! ลดเหลือ ๑๐ กหาปณะก็ไม่มี ๑ กหาปณะก็ไม่มีใครเอา

ให้พระนั้นไปชักผ้าบังสุกุล เพราะว่าเขารักมาก เห็นแล้วซ็อกเลย สุดท้ายแล้วให้ไปชักผ้าบังสุกุล ไปพิจารณานะ ใจที่รักแสนรัก รักแสนรักนั้นนะ โอโฮ! มันเนาพะ ๗-๘ วันไปแล้ว ไปชักผ้าบังสุกุลนั่นแหละ พิจารณานะ จากที่รักแสนรักกลายเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้ นั่นนะประเพณีชักผ้า ชักผ้าบังสุกุลนะ

การไปชักผ้าบังสุกุลเขาก็ยังมีเคล็ดของเขา ใจชักผ้าบังสุกุลไม่ใช่ไปชักผ้าบังสุกุลมาเพื่อเป็นลาภสักการะ เพื่อรับของชาวหอรก การชักผ้าบังสุกุลเขาให้ไปพิจารณาซากศพ พิจารณาอสุภะ พิจารณาถึงร่างกายของคน ที่อุปโลกน์เอาหรือ

ใจชักผ้าฯ ชักผ้าบังสุกุล สมัยพุทธกาลผ้ามันหายาก เขาก็ไปชักผ้า การชักผ้า หนึ่งเอาผ้า นั้นมาซัก เอาผ้า นั้นมาข้อม เอาผ้า มาตัดจีวร เอาผ้า นั้นมาตัดบริวารเอาไว้ใช้สอย ให้พระได้เอาไว้ใช้สอย

แล้วถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา ชักผ้าบังสุกุล ดูลิ พันศพไว้ น้ำเหลืองน้ำหนองทั้งนั้นนะ เอาไม้ค้ำไว้รัดเข้ามา เอามาแล้วต้องเอามาซักก่อน แล้วตากให้แห้ง เสร็จแล้วพอครบจนตัดจีวรได้ ตัดสบงได้

ชักผ้าบังสุกุล เขาก็ให้พิจารณา ให้พิจารณาซากศพ ให้พิจารณาอสุภะนั้น ใจการกระทำเพื่ออะไร ถ้าไม่มีสติปัญญาการพิจารณา ไม่มีสติปัญญาการค้นคว้า สิ่งที่มีมันฝังหัวใจอยู่ มันจะเท่าทันมันได้อย่างไร

นี่ไง เวลาพระไปฉันบ้านเขานั้นนะ ไปเห็นเขา รักเลย รักแล้วกินข้าวไม่ได้ สุดท้ายเขาตาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพาไปชักผ้าบังสุกุล นี่เหตุที่ทำให้มีการชักผ้าบังสุกุลๆ

ฉะนั้น สิ่งที่ทำๆ มันไม่ใช่อุปโลกน์เอา ไม่ใช่พิธีกรรมเท่านั้น ในพิธีกรรมนั้นเขาแฝงไว้ด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยการค้นคว้า

ไอ้นี้ทำให้มันครบพิธี พิธีการครบพิธี ปฏิบัติเป็นพิธีๆ แล้วเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ในวงกรรมฐานมีมาก เวลาภาวนาโหมกันเต็มทีเลย แต่สุดท้ายแล้วก็ไฟไหม้ฟาง จบ

ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี อย่างน้อยพระอนาคามี

สมควรแก่ธรรมคือความเหมาะสม ความเหมาะสม มีชฌิมาปฏิปทา ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ความเหมาะสมคือความชอบธรรม ความชอบธรรมคือสัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิในการประพฤติปฏิบัติ สัมมาทิฐิในการกระทำ ถ้าสัมมาทิฐิในการประพฤติปฏิบัติ ในการกระทำ มันค้นเข้ามาที่ใจ เข้าถึงใจหรือไม่ ถ้ากิเลสมันใส่เสื้อเกราะไว้ เข้าไม่ถึง กิเลสมันใส่เสื้อเกราะไว้ มันอยู่รอบๆ นั่นนะ

แล้วมีฝ่ายปฏิบัตินี้มาก “ทำสมาธิ เดียวปัญญาจะเกิดเอง ปัญญาจะเกิดเอง ปัญญาจะมาเอง ยิ่งสมาธิดีงาม ปัญญา ยิ่งงอกงาม”...เป็นไปไม่ได้ ไม่มี

สมาธิเป็นสมาธิ แต่ถ้าไม่มีสมาธิ ไม่มีวิปัสสนา ถ้าไม่มีสมาธิมันเป็นโลกีย์ปัญญาทั้งหมด ถ้าขาดสมาธิ เพราะอะไร เพราะมรรค ๘ ใจ ชอบธรรมใจ ถ้าไม่มีสมาธิไม่ชอบธรรม ไม่ชอบธรรมเพราะอะไร ไม่ชอบธรรมเพราะสมุทัย ตัณหา วิภวตัณหา

ตัณหาคือความอยากได้ อยากเป็น อยากดี วิภวตัณหาใจ อ้อ! ไอ้นี้กิเลส ไอ้นี้กิเลส ผลักๆ...ไม่มีทาง เป็นไปไม่ได้ เพราะไม่ใช่ความเพียรชอบ

ความเพียรชอบ งานชอบ ระลึกชอบ ความชอบธรรม มรรคผลมันจะเกิดจากความชอบธรรม มันไม่ใช่เกิดจากการอุปโลกน์เอา

นี่จะอุปโลกน์ธรรม รู้หมด เข้าใจหมด ๘ ประโยค ๘ ประโยคเยอะมาก รู้หมด เข้าใจหมด แต่เขาทำสมาธิไม่เป็น เขาค้นคว้าหาหัวใจของเขาไม่ได้ แล้วในการศึกษา ศึกษาขึ้นมาเกิดมานะ เกิดทิฐิมานะในใจของตน “ไอ้! แค่มอง หินทับหญ้า หินทับหญ้า ยกหินขึ้น หญ้ามันก็

ขึ้น โอ้! ต้องปัญญาๆ ปัญญาอย่างเรานี่” นี่ไง อุปโลกนัธรรมนะ มันจะอุปโลกน์เอา คิดเอา จินตนาการเอา คาดหมายเอา

ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติด้วยการคาดการณ์หมาย ด้วยการจินตนาการ มันก็ได้ผลการจินตนาการ การจินตนาการนั้นถ้ามีสติมีปัญญาขึ้นมา มันจินตนาการแล้วมันก็มีความสุข ความสงบระงับชั่วครั้งชั่วคราว

คำว่า “ชั่วครั้งชั่วคราว” เวลาทำสมณะๆ หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ จะเป็นสมณะ หินทับหญ้าๆ โอ้ที่ใช้จินตนาการ ใช้อุปโลกน์เอาอย่างนั้นนะ มันก็ยิ่งกว่าหินทับหญ้า เพราะกิเลสมันบังเงา มันบังเงาละ “เป็นมรรคเป็นผลไง”

นี่ไง คำพูดมันฟ้องถึงความรู้จริงหรือรู้เท็จ “ถ้าจิตสงบแล้วปัญญาจะเกิดเอง” มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันเป็นไปไม่ได้เพราะอะไร มันเป็นไปไม่ได้เพราะเวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ เวลาถ้าสมาธิมันไม่มีกำลัง มันคิดอย่างไร พิจารณาอย่างไร มันเป็นโลก มันเป็นเรื่องโลกๆ มันเป็นความคิดจากสมอง ความคิดจากความจำ ความคิดจากกิเลสมันป้อนให้

กิเลสมันป้อนให้เลยนะ มันถ่างทางโล่งไว้ให้เลย ไปไหน หลงป่า เดินไปตามลำธารแล้วจะไปตกเหวตายไง มันทำไว้ให้โล่งแจ้งเลย ลงไปถึงเหวแล้วตะไคร่น้ำไหลพริ้ว! ลื่นปี้ด! ไปเลย หายเลย ตกไปหัวฟาดก่อนหินตายอยู่นั้น นี่ไง เวลากิเลสมันบังเงา กิเลสมันสร้างภาพ ถ้าอุปโลกน์เอาเพราะว่าวุฒิภาวะมันอ่อนแอ

แต่ถ้ามันเป็นจริงนะ ครูบาอาจารย์เราเป็นจริง หลงป่า เราหลงไหลไปในชีวิต หลงไหลไปในความไม่เข้าใจ อวิชชามันทำให้เราผิดพลาดไปทั้งนั้นนะ ความผิดพลาดอันนั้นมันเป็นเรื่องธรรมดาของคนที่จะประพฤติปฏิบัติ

หลงปู่เสาร์ หลงปู่มั่นเวลาท่านประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ ประวัติหลงปู่เสาร์ หลงปู่มั่น ท่านออกป่าออกประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ มันไม่มีครูบาอาจารย์คอยบอก มันไม่มีใครรู้จริงจะบอกได้อย่างไร มันล้มลุกคลุกคลานมาทั้งนั้นนะ

คนที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ล้มลุกคลุกคลานเพราะอะไร เพราะมันเข้าสู่ใจได้ยาก ถ้ามันเข้าสู่ใจได้ยาก อย่างนี้มันมีแต่ความฟุ้งซ่าน พอความฟุ้งซ่านขึ้นมา สติปัญญามันเท่าทันแล้วความฟุ้งซ่านมันสงบตัวลงเท่านั้นนะ สมาริยังเข้าไม่ได้เลย

พอความฟุ้งซ่าน ความบีบคั้นในใจมันเบาบางลงเท่านั้นนะ “โอโฮ! สูดยอด เมื่อก่อนเป็นคนขี้โกรธ เดียวนี้ไม่โกรธแล้ว เมื่อก่อนเป็นคนหลงใหล เดียวนี้ไม่หลงแล้ว” นี่เพราะความฟุ้งซ่านมันสงบตัวลงเท่านั้นเอง

แต่ถ้าทำต่อเนื่องไปๆ เพราะมันไม่มีกำลัง ถ้ามันจะมีกำลังของมันนะ จิตมันสงบแล้วสงบแล้วเดี๋ยวก็คลายออก แล้วเราก็ทำความสงบของเราบ่อยครั้งเข้าจนชำนาญในวสี ถ้าสงบแล้ว เวลาประพฤติปฏิบัติไปโดยธรรมชาติ ความจำเจ ความคุ้นเคย ความเคยชินต่างๆ มันทำให้การประพฤติปฏิบัติมันไม่ก้าวหน้า ไม่ก้าวหน้า

เวลาเราสงบแล้ว มันมีกำลังแล้ว เราฝึกหัดใช้ปัญญาได้ ปัญญาที่ฝึกหัดใช้ แต่การใช้ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาการฝึกหัด เวลาถ้าปัญญาการฝึกหัดอย่างนี้ หลวงตาพระมหาบัว ท่านบอกว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ”

ท่านพูดนะ คนที่ปฏิบัติมามันจะผ่านการประพฤติปฏิบัติเป็นวรรคเป็นตอนขึ้นมา ท่านบอกว่า “เวลาจิตมันสงบแล้วฝึกหัด มันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ”

การวิปัสสนาอ่อนๆ ก็ไร้เดียงสาไป ทารกไป ดูทารกสิ ถ้าไม่เลี้ยงมัน มันตายหมดละ สัตว์บางชนิดนะ พ่อแม่ไม่เลี้ยงมันยังอยู่ได้ ทารก พ่อแม่ไม่เลี้ยง ตายหมด มันหากินไม่เป็นหรอก

นี่ก็เหมือนกัน จิตมันฝึกหัดขึ้นมา พอมันยืนตัวขึ้นมาได้ เห็นไหม “วิปัสสนาอ่อนๆ” นี่คำพูดของหลวงตาพระมหาบัว

“วิปัสสนาอ่อนๆ” นี่ไง เราฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญาก็วิปัสสนาอ่อนๆ ก็ฝึกหัดใช้ไป ถ้ามันวิปัสสนาอ่อนๆ แล้วพอมันฟุ้งซ่านมันก็ไม่อ่อนแล้วแหละ มันก็ฟุ้งซ่านไปก็กลับมา พุทฺโธใหม่ กลับมาพุทฺโธๆ ให้มันสงบระงับเข้ามา จนจิตมันตั้งมั่น จิตมันมีกำลังขึ้นมา ถ้าจิต

มีกำลังขึ้นมาะ วิปัสสนาอ่อนๆ ฝึกหัดไป จากวิปัสสนาอ่อนๆ มันก็มีความกล้าแข็งขึ้นมา การกล้าแข็งขึ้นมา

แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้วนะ เวลาท่านทำความสงบของใจเข้ามา พอใจสงบแล้วก็มีความสุข ถ้าความสุขแล้วมันยกขึ้นไม่ได้ มันหันรีหันขวางนะ มันก็เสื่อมไป เสื่อมไปก็ทำความสงบของเราเข้ามาใหม่ ทำความสงบเข้ามา ทำได้มากได้น้อยแค่ไหน

ในวงกรรมฐานเรา เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัตินะ มีพระมากกว่าทำความสงบแล้วมันไปรู้ไปเห็น มันโดนกิเลสบังเงา กิเลสมันถ่างทางไว้ให้ เชื้อมันไป หลงมันไป พอสุดท้ายแล้วนะ เสื่อมหมด เวลาในวงกรรมฐานเขาเรียกว่ากรรมฐานม้วนเสื่อม

เวลาพอจิตมันทำความสงบของใจได้บ้าง มันไปรู้ไปเห็นอะไรแล้วอาจหาญ ทำเก่งกล้า โดยไม่รักษาดูแลนะ เวลามันไปแล้วนะ มันไถลลื่นตกเหวตายเลย ความเพียรตาย การประพฤติปฏิบัติตาย ตายจากความเพียร ตายจากสติ ตายจากปัญญา จนตกเข้าไปอยู่ในหลุมมูตรหลุมอุจจาระของกิเลส ก็เลยฟื้นขึ้นมาไม่ได้ เด่นๆ ด้านๆ อยู่อย่างนั้นนะ ไปไหนก็ไม่รอด ไปก็ไม่ได้ ถอยก็ไม่ได้ อยู่อย่างนั้นนะ นี่พูดถึงว่าเวลากิเลสมันครอบงำ ในวงกรรมฐานเขาเห็นกันมากมาย

แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ นะ มันจะฟื้นขึ้นมาได้ จิตเสื่อมแล้วเขาพยายามทำความสงบของใจเข้ามาให้ได้ ต้องทำความสงบของใจของเรา ถ้าจิตมันสงบแล้วมันฟื้นฟู ฟื้นฟูศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าจิตมันสงบแล้วมันจะรักษาศีลของมัน มันจะหวงแหนศีลของมัน เพราะศีลมันจะเป็นพื้นฐาน คำว่า “พื้นฐาน” ถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันมีศีลขึ้นมาแล้วมันจะเป็นสัมมาสมาธิ

ถ้ามันทุศีลๆ เวลามันสงบแล้วมันจะแหกคอก แหกคอกออกไปตามกำลังของกิเลสที่มันจะพาแหกคอกไป ถ้าพาแหกคอกไป “โอ้ย! เห็นจิตออกไปรู้เห็นวาระจิต ออกไปเห็นเทวดา”... นี่มันจะพาแหกคอกออกจากมรรค ออกจากธรรมและวินัย โดยกิเลสมันพาไป นี่ไง อุปโลกน์ธรรมๆ เพราะมันจะอุปโลกน์เอาใจ อุปโลกน์ให้เราทำแต่พิธีใจ แล้วมันก็รอให้พญามารครอบครว้ของมารชักนำไปไง แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ท่านพยายามดึงกลับมา

เวลาหลวงปู่มีนันทันสั่งหลวงตาไว้ เพราะหลวงตา เวลาหลวงปู่มีนันทันจะสิ้นชีวิต หลวงตาทำนกำลังเข้าด้ายเข้าเข็ม แล้วเวลาเข้าด้ายเข้าเข็ม ก็เลิกกับกรรมมันจะต่อสู้กันใน หัวใจรุนแรงมาก

คนที่ประพฤติปฏิบัตินะ สงครามระหว่างกิเลสกับธรรม กิเลสคือพญามาร ครอบครว ของมารมันจะยึดครองหัวใจนี่เป็นที่อยู่ของมัน ให้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะอยู่ในอำนาจของ มัน

ในการประพฤติปฏิบัติ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยถ้า เราได้สร้างขึ้น เราได้มีการกระทำขึ้น นี่คืออาวุธ นี่คือธรรมอาวุธที่เข้าไปปะทะประหัตประหาร กับกิเลส

คนที่ประพฤติปฏิบัติกำลังเข้าด้ายเข้าเข็มระหว่างกองทัพกิเลสกับกองทัพธรรม มันจะ ต่อสู้กันบนสัมมาสมาธิ ต่อสู้กันกลางหัวใจ

คนที่ฝึกหัดวิปัสสนาจะเห็นเวลาปัญญาระหว่างกองทัพของธรรมที่มันเข้าไป ประหัตประหารกับกองทัพของกิเลส มันจะปะทะกันเ็นกลางหัวใจ เห็นไหม เวลาวิปัสสนาจะ รู้จะเห็น นี่ไง เวลาที่มันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากการภาวนา ไม่ใช่ปัญญาเกิด ขึ้นมาจากการศึกษา จากสัญญาการจำมา จากกิเลสที่มันสร้างให้คืออุปโลกน์เอา คือสร้างภาพ เอา นั้นเป็นมิจฉา เป็นสิ่งที่กิเลสมันสร้างภาพ กิเลสมันเอาสิ่งนั้นมาล่อลวง ทำให้การ ประพฤติปฏิบัติของผู้นั้นล้มเหลว

แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ ทำความสงบของใจเข้ามา ใจสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าเป็น วิปัสสนาอ่อนๆ ก็ฝึกหัดใช้ของเราไป ถ้ามันอ่อนๆ มันมีสัมมาสมาธิ มันพิจารณาได้ มันก็เป็น วิปัสสนาอ่อนๆ ฝึกหัดใช้ปัญญา

เวลาอ่อนๆ สมาธิมันเบาบางลง วิปัสสนาอ่อนๆ ก็กลายเป็นสัญญาหมดเลย กลายเป็น ภาพความจำ กลายเป็นการจินตนาการหมด เราต้องกลับไปทำความสงบของใจให้มันมีกำลัง ขึ้นมา

ถ้าจิตมันมีสัมมาสมาธิขึ้นมามันจะเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ แล้ววิปัสสนาอ่อนๆ ฝึกหัดใช้ พอมันเสื่อม มันมีการเสื่อมไป เสื่อมไปคือมันพิจารณาไปแล้วมันไม่ได้ มันพิจารณาไปแล้วมัน ทุกข์มันยาก

ทำความเข้าใจก็มีความทุกข์อย่างหนึ่ง เวลาใช้ปัญญาๆ มันใช้ทั้งสติ ใช้ทั้งสมาธิ ใช้ทั้งปัญญา มันใช้ลงทุนลงแรง มันลงกำลังมาก มันจะเหนื่อยมาก มันจะทุกข์ มันจะมีภาระ มาก การปฏิบัติมันจะรู้เลย

ฉะนั้น เวลาพิจารณาไปแล้วถ้ามันมีสมาธิขึ้นมามันจะเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่ มันเป็นวิปัสสนาขึ้นมา ถ้ามันปฏิบัติ มันมีกำลังของมัน มันไม่ใช่อุปกโลภณ์เอาหรอก มันมีที่มาที่ ไปทั้งนั้นนะ

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ถ้ามันมีที่มาที่ไป มันมีรสของธรรม มันมีการกระทำขึ้นมา ถ้าทำอย่างนี้ นี่ระหว่างสงครามธาตุกับสงครามชั้น

ถ้าสงครามธาตุสงครามชั้นเกิดขึ้นมา สิ่งนี้เพราะหลวงปู่มันท่านประพฤติปฏิบัติมา ก่อน ท่านถึงเป็นห่วงมาก ฉะนั้น ท่านสั่งเอาไว้เลย “ถ้าเราไม่อยู่แล้ว ถ้าประพฤติปฏิบัติไป มีปัญหา อย่าทึ่งผู้รู้ อย่าทึ่งพุทธโธ ถ้าออกไปรู้เห็นสิ่งใดแล้วมันเป็นสิ่งที่ว่าเราแก้ไขไม่ได้ ให้กลับเข้ามาที่หัวใจ ให้กลับเข้ามาที่หัวใจ กลับมาที่ผู้รู้นั่น”

เพราะการรู้การเห็นต่างๆ ถ้าไม่มีผู้รู้ ไม่มีหัวใจออกไปรู้ มันจะคืออะไรละ ไม่มีหรือ สิ่งที่มีเพราะหัวใจมันไปรู้ สิ่งที่มีทั้งหมดเพราะใจมันรู้ แล้วถ้าใจมันไม่ไปรู้ มันจะมีไหม

แต่มันโง่ มันออกไปรู้ข้างนอกแล้วบอก “อู้ฮู! สุดยอด จิตทำความเข้าใจแล้วปัญญาจะ เกิดเอง” ก็มันหลอกให้ไปรู้ไป “ปัญญามันจะเกิดเอง” เกิดยักษ์ เกิดผี เกิดเปรต เกิดมาร ตื่นเต้นตกใจ ไม่เกิดธรรม ธรรมเกิดไม่ได้

ธรรมจะเกิดได้ กลับมาที่ผู้รู้ กลับมาที่พุทธโธ หลวงปู่มันท่านสั่งหลวงตาพระมหา บัวเอาไว้ สั่งไว้ชัดๆ เลย ถ้าเราตายไปแล้ว ถ้าปฏิบัติไป ถ้ามันมีสิ่งใดเป็นอุปสรรค ให้ กลับไปที่พุทธโธ ให้กลับไปผู้รู้ กลับไปที่พุทธโธ อย่าส่งออก ไม่ส่งออก ไม่เสีย ถ้า

ส่งออก เสียหมด เสียหมด เพราะสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานที่จะรื้อภ
 รื้อชาติ งานที่การชำระล้างกิเลสมันต้องชำระกันที่หัวใจ เห็นไหม

จิตนี้ไม่เคยตายๆ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ
 เพราะอะไร เพราะมันมีวิชา มันไม่รู้ มันถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาเรามาประพฤติ
 ปฏิบัติขึ้นมา เราก็พยายามจะมาเพิกมาถอนให้กิเลสค้นหาความทะยานอยากในใจของเรา
 ออกไป

ถ้าเอากิเลสค้นหาความทะยานอยากในใจออกไป เห็นไหม บุคคล ๔ คู่ ถ้าเป็น
 โสดาบัน กิเลสโดนทำลายไป ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นสกิทาคามีนะ กิเลสโดนทำลายไป ๕๐
 เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นพระอนาคามี กิเลสโดนทำลายไป ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นพระอรหันต์
 กิเลสตายหมดเลย ตายทั้งคอก ตายหมดเลย ตายไปด้วยอะไร ตายไปด้วยมรรคด้วยผล ตาย
 ด้วยมรรค ๘ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ความชอบธรรมๆ

แล้วความชอบธรรมในหัวใจที่มันเกิดขึ้นมาแล้วมันชอบธรรมในหัวใจดวงนั้น ถ้ามันชอบ
 ธรรมในหัวใจดวงนั้น ความเป็นจริงในหัวใจดวงนั้นที่มันสร้างขึ้นมานั้นสร้างขึ้นมาจาก
 จมมันละเอียดลึกซึ้ง ละเอียดจนละเอียดสุดเข้าไปชำระล้างกิเลส มันถอดมันถอน มันสำรอก
 มันคายมันออก ถ้ามันไม่มีการสำรอก ไม่มีการถอดถอน ไม่คายมันออก มันจะเอาอะไรไปฆ่า
 กิเลส มันก็เป็นกิเลสตัวเก่านั้นแหละ พลิกไปพลิกมา หลอกไปหลอกมา เห็นไหม กิเลสมันบัง
 เงาใจ มันไม่จริง

แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ วิปัสสนาอ่อนๆ ก่อน วิปัสสนาอ่อนๆ ถ้าไม่วิปัสสนาอ่อนๆ มันจะ
 ไปเกิดภาวนามยปัญญาได้อย่างไร มันไม่มีการฝึกหัด ไม่มีการเริ่มต้น

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาปลุกต้นไม้ เขารดที่โคน รดที่
 โคนต้นไม้ รดน้ำพรวนดินที่โคนต้นไม้ เวลาผล ผลออกที่ปลายนะ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจะเอามรรคเอาผลนะ จะเอามรรคผลจากข้างนอก แต่ข้างในทำ
 ไม่ได้ มันไม่รดที่โคน

รดที่โคน รดที่หัวใจนี้สิ ถ้ามันเป็นจริงๆ นะ

เวลาคนไม่เป็นมันไม่เป็น มันมีนะ มีคนเคยมาเล่าให้ฟังบอกว่า เขาขึ้นเครื่องบิน เห็นการบินไทยเขาเสิร์ฟอาหาร เขาใช้มังคุด เขานั่งอยู่ เขาเห็นแล้วตกใจนะ ฝรั่งมันเอามังคุดมาเคี้ยว มันกัดเลย มันกินมังคุดไม่เป็น มันกัดเปลือกเลยนะ นี่คนไม่เป็น

ทุเรียนกินที่เปลือกได้ไหม ทุเรียนถ้าคนปอกไม่เป็นก็ปอกไม่ได้นะ คนปอกเป็นฉีกปืดๆ เลย ทุเรียนนะ นี่เหมือนกัน ถ้าปฏิบัติเป็นนะ มังคุด ใครไปเคี้ยวเปลือกมันล่ะ มังคุดเปลือกมันขมขนาดนั้นนะ

เขาแกะเปลือกแล้วเขากินที่เนื้อมัน แต่คนที่ไม่รู้นะ เขาไม่รู้โดยธรรมชาติของเขา เขากัดเลยนะ เขากัดที่ลูกมังคุด คนไทยไปเห็นเข้า โอ้โฮ! เพราะเขาไม่รู้

นี่เหมือนกัน ถ้ามันไม่เป็นก็คือมันไม่เป็น มังคุด มันกินที่เปลือก มันกัดที่เปลือก แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านฉลาด มังคุดเป็นยอดของผลไม้ เวลากิน แกะเปลือกออก กินเนื้อมัน ถ้ากินเนื้อมัน เนื้อมันหวาน เนื้อมันชุ่มฉ่ำ เนื้อมันมีรสชาติ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติมา เปลือกมันขม เติณจงกรม นั่งสมาธิภาวนาทุกข์ยากทั้งนั้นนะ แต่ความทุกข์ยากขึ้นมา ผลไม้ที่มันมีคุณค่า การรักษาการดูแลมันรักษายากนะ มังคุดนะ ดูแลรักษาจนกว่ามันจะออก ต้องดูแลรักษาจนกว่ามันจะแก่ แล้วสุดท้ายแล้วถึงเก็บมาขาย เก็บมาเป็นอาหาร นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรา หัวใจของเราที่จะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ไม่ใช่อุปโลกน์เอา เอาจริงเอาจริงขึ้นมา

อุปโลกน์แบบนี้มันก็เป็นพิธีกรรม มันเป็นเรื่องของโลกๆ มันเป็นเรื่องพิธีกรรม พิธีกรรมมันก็วินัยกรรมนะ มันก็เป็นเรื่องของศาสนา วัฒนธรรม

แต่เวลาจะเอาชนะกิเลสๆ มันเป็นเรื่องผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เห็นร่องเห็นรอยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วซาบซึ้งมาก ซาบซึ้งๆ นะ ถ้าไม่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่มีศาสนา เราจะเอาอะไรมาปฏิบัติ

เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา เราปฏิบัติตามธรรมวินัย แต่เราต้องการสัจจะความจริง ต้องการรสของธรรม ไม่ใช่ต้องการพิธีกรรมอันนั้น แต่เราก็ต้องทำตามพิธีกรรมอันนั้น ต้อง เติณจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพื่อพยายามอิริยาบถ ๔ เพื่อค้นคว้าหาใจของตน

คนนอนภวานาก็มีนะ สมัยพุทธกาลมี แต่สมัยปัจจุบันนี้น้อย แล้วไม่ต้องไปทำหอรอก เอาจริงเอาจังของเราขึ้นมา จะทำสิ่งใดแล้วก็กลัวเป็นกลัวตายทั้งนั้นนะ จะเอาแต่ความสะดวกสบายขึ้นมา แล้วเอาความสะดวกสบายขึ้นมาก็เข้าทางกิเลสใจ

ถ้าจะเอาความจริงๆ เห็นไหม เราพอใจ เวลาพอใจนะ ดุสิต เวลาเราดูชีวิตทางโลก ทุกข์เจียนตาย ทุกข์เจียนตายมันก็ต้องทุกข์อยู่อย่างนั้นนะ ทุกข์เจียนตายมันก็ไม่มีทางออกไป แต่ของเรา พอเรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา เราจะพ้นจากทุกข์ของเรา ถ้าเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาขนาดไหน มันจะทุกข์เจียนตายให้มันตายไป อะไรมันตายก่อน

เวลากิเลสมันพลิกมันแปลงขึ้นมา เวลาทุกข์เจียนตายไม่เห็นว่าเป็นโทษ เวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อจะฆ่ากิเลส มันไปเห็นว่าเป็นโทษ มันเจียนตายๆ

เจียนตาย เอาอะไรมาตาย นี่กิเลสมันก็พลิกมาเป็นประโยชน์กับมันทั้งนั้นนะ กิเลสมันก็พลิกขึ้นมาเพื่อจะทำลายความเพียรของเรา ความชอบธรรมของเรา นี่ความชอบธรรมของเรา

เราจะฆ่ามันอยู่นี้ ไม่ใช่ให้มันเอาสัญญาอารมณ์มาพลิกแปลง มาทำร้ายเราๆ ถ้าเราคิดได้ เรามีปัญญาของเราได้ เราแก้ไขของเราได้ คนมีสติมีปัญญาแก้ไขๆ แก้ไขก็แก้กิเลสของเรานั้นแหละ

แก้ไขว่า สิ่งที่กิเลสมันเอามาหลอกนั้นนะ ใช้ปัญญาพลิกแปลง พลิกแปลงเอาชนะมัน พอเอาชนะขึ้นมา พอถ้ามีสติปัญญา ถ้ามีสติแล้วมีสมาธินะ เวลาพิจารณาเอาชนะมันได้นี่โล่งหมดเลย ใ้กิเลสหน้าด่านที่มันหลอกๆ มันหลบหน้าไปเลย

แต่ถ้ามันอ่อนแอ เวลามันคิดอย่างนั้นนะ ล้มเลย “ใช่ มนุษย์ต้องมีอาหาร มนุษย์ต้องมีการพักผ่อน มนุษย์จะทำความเพียรเกินกำลังของร่างกายทนไม่ได้ ไม่ได้” มันคิดไปนู่นนะ เวลากิเลสมันเติมเชื้อเพลิงเชื้อไฟ เราเชื่อมันเลย

แต่ถ้าคนที่มีสติมีปัญญานะ สิ่งใดที่มันจะเอามาทำร้าย เอามาทำลายเรา เรามีสติปัญญาใคร่ครวญ สติปัญญา ถ้ามีสติใคร่ครวญ ถ้ามีกำลังพอ ช้าแล้วช้าเล่าๆ มันอยู่ที่เขาวนปัญญา คำว่า “เขาวนปัญญาๆ” ปฏิภาณไหวพริบ นีวาสนาของคน

วาสนาของคนถ้ามีความคิดดี ๆ มีหลักการที่ดี ๆ นะ เขามีจุดยืนของเขา เขาพยายามของเขา เขาทำของเขา มันไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ไม่ได้ก็แล้วกันไป สู้อยู่อย่างนั้นนะ ทำอยู่อย่างนั้นนะ

ครูบาอาจารย์ที่ท่านประสบความสำเร็จ ๆ ส่วนใหญ่แล้วท่านมีจุดยืนของท่าน คำว่า “จุดยืนของท่าน” นี้ได้สร้างของท่านมา ถ้าสร้างของท่านมา สิ่งใดที่เป็นเรื่องโลก สิ่งใดที่เป็นความสะดวกสบายของโลก ยกให้คนอื่นเขาไป ถ้ามันเป็นประโยชน์กับใคร เชิญ แต่มันไม่เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าประโยชน์กับเรา เราชวนขาย เรามีการกระทำ ถ้ามีการกระทำขึ้นมา ฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าได้มั่งคุดมาก็ปอกเปลือก

แต่คนโดยทั่วไปถ้ามันศึกษา มันรู้มันเห็นขึ้นมาแล้ว ไม่มีใครรอกเอาความชื่นความชมเข้าปากของตน คนทุกคนก็ต้องเอาแต่ความเอร็ดอร่อยเข้าปากของตนทั้งนั้นนะ แต่ที่เขาไม่รู้ ๆ เพราะอวิชชา เห็นใหม่ แต่คนที่มีความรู้ คนที่รู้แล้ว รู้แล้วสิ่งที่ได้มามันจะได้มาอย่างไร ถ้าได้มาอย่างไร

สิ่งที่ยังไม่ได้มา เราก็ต้องรักษาของเรา เราต้องชวนขายของเรา ถ้าชวนขายของเรา ถ้ามีสติ ทำสิ่งใดถ้ามีสติขึ้นมามันเป็นความเพียรชอบ

ถ้าขาดสติ ขาดจากการกระทำ ดุสิ เติงกรรม นั่งสมาธิทั้งวันเลย ไม่ได้อะไรเลย ไม่ได้อะไร ก็เหม่อลอยทั้งวันมันจะได้อะไรละ

แต่ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา มันตั้งใจทำของมัน เติงกรรมก็รู้ว่าเติงกรรม วันเวลาไม่เกี่ยว เราค้นคว้าหาจิตของเรา ถ้าค้นคว้าหาจิตของเราเจอ ถ้ามันสงบขึ้นมาก็สงบของเรา

แล้วเวลาทำขึ้นมาแล้ว คนเราภาวนามาแล้วจะสูงส่งขนาดไหน มันต้องอาศัยสมาธิตลอดไป ถ้าอาศัยสมาธิตลอดไปนะ เขาก็ต้องทำความสงบของเขาต่อเนื่องกันไป ไม่ใช่ว่าทำความสงบของใจเข้ามา เสร็จแล้วพอภาวนาเป็นแล้วสมาธิไม่จำเป็น ไม่มี

สมาธิเป็นที่พักผ่อน ทุกข์ควรกำหนด แล้วสุขละ เวลาเป็นสมาธิขึ้นมามันมีความสุข ความสงบของมัน เวลาถ้ามันเข้าไปเผชิญกับกิเลส เข้าไปต่อสู้กับกิเลส มันทั้งเหนื่อย ทั้งกระหาย ทั้งหิวโหย ร้อยแปดเลย

แต่ถ้ามันกลับมาพุกโท กลับมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เวลาสงบ หมดเลย ใ้อหิว ใ้อกระหาย ใ้ออ่อนเพลียต่างๆ โลงหมดเลย แล้วเวลามันโลง ถ้าโลงแล้ว ถ้ามีกำลังแล้วกลับมาใช้ปัญญา ถ้ากลับมาใช้ปัญญาขึ้นมามันพิจารณาไป เพราะอะไร เพราะวิปัสสนาอ่อนๆ มันก็ปล่อยวางอ่อนๆ ไป วางไปๆ วิปัสสนาอ่อนๆ พอมันวิปัสสนาอีก มันก็วิปัสสนาให้มันเข้มแข็งขึ้นมา

ถ้าพิจารณาภายหลัง พิจารณาภายหลังไหน ถ้ามันปล่อยวางได้ ปล่อยวางได้เดี๋ยวก็นพิจารณาภายหลัง เพราะมันพิจารณาๆ ไป ถ้ามันพิจารณา วิปัสสนาอ่อนๆ ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมาละ มันต่อเนื่องไปก็เป็นตทังคปหาน คือชั่วคราวยๆ คือปล่อยวางชั่วคราวยๆ

การว่าปล่อยวางชั่วคราวยๆ ปล่อยวางชั่วคราวยๆมันก็เหมือนสามัญสำนึก มันรับรู้ได้แค่นี้ แต่เวลาถ้ามันสมุจเฉทปหานนะ กังวานกลางหัวใจเลย

จากปุถุชน เวลานั้นวิทยาศาสตร์ทางโลกเขายังคิดว่าจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะจริงหรือ จริงหรือ มันมีชาตินี้ชาติหน้าจริงหรือ มันมีจริงๆ หรือทางวิทยาศาสตร์เขาพิจารณากันแล้วนะ วิทยาศาสตร์เขาวิวินิจฉัยแล้วด้วย บอกว่ามีชาติเดียว ไม่มีชาติหน้า ไม่มี เพราะอะไร เพราะสสารในร่างกายนี้มันจดจำไปชาติหน้าไม่ได้ มีชาติเดียว

แต่ถ้าวิปัสสนา วิปัสสนาถ้ามันเป็นความจริง ถ้าเวลามันตทังคปหานชั่วคราวยๆ มันก็รู้ได้แค่นี้ มันก็ยังงๆ อยู่ ถ้าวิทยาศาสตร์พูดอย่างนี้ เออ! มันก็จริง เพราะเขาพิสูจน์ได้ แต่ของเรายังไม่พิสูจน์ไม่ได้

แต่พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าๆ เวลาสมุจเฉทปหานมันขาด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจจา สีลัพพตปรามาส เวลาสักกายทิฏฐิ ทิฏฐิความเห็นผิด ทิฏฐิความเห็นผิดในกาย สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิในกายนี้ ความเห็นว่ากายของเราเป็นของเรา จิตเป็นของเรา เรายึดมั่นในตัวของเรา ถ้ามันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ โดยตทังคปหานก็ปล่อยมาๆ ปล่อยก็คือกำลังมันปล่อย กำลังของปัญญา ปัญญาพิจารณาของมันไป แต่มันไม่ถึงที่สุด มันไม่สามารถละสังโยชน์นี้ได้ แต่เวลามันขาด กังวานกลางหัวใจนะ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจจา สีลัพพตปรามาส

คำว่า “สีลัพพตปรามาส” มันลุ่มๆ คลำๆ วิจิกิจจา คือสงสัย เวลามันขาด พระโสดาบัน รู้ทันทีเลย เกิดอีก ๗ ชาติ มันรู้ได้อย่างไรละ มันรู้ได้อย่างไร

โดยสัจจะโดยความเป็นจริงนะ พระโสดาบันละกิเลสได้ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเวลาถ้า สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ถ้าสังโยชน์มันขาด เวลามันขาดนี้พาดกระแส นี้ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม

“อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นพระโสดาบัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุโมทนา

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อนุโมทนา พระอัญญาโกณฑัญญะรู้ รู้อะไร มี ดวงตาเห็นธรรม เห็นอย่างไร เห็นอะไร นี้เวลามันขาด รู้ทันทีว่าอีก ๗ชาติ

เพราะบุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ บุพเพนิวาสานุสติญาณ ย้อนอดีตชาติไปไม่มีที่สิ้นสุด จุตูปปาตญาณ มันจะเกิดไปไม่มีที่สิ้นสุด อาสวักขยญาณ ชำระ ล้างกิเลส จบ

แล้วสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส มันพาดกระแส มันพาดกระแส พาดอะไร อะไรพาด เอาอะไรไปพาดกระแส แล้วกระแสอะไร แล้วอะไรรู้ว่าเกิดหรือไม่เกิด

ถ้าไม่อุปโลกน์ ถ้ามันเป็นความจริง ความจริงตามข้อเท็จจริงอันนี้ มันยืนยันตาม ธรรมชาติ ชาติของธรรม ธรรมเหนือโลกๆ ใจ

ไอ้ที่ว่าเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไม่มีต้นไม่มีปลาย ผลของวัฏฏะ ผลของวัฏฏะคือ เวียนว่ายตายเกิดนี้ไง แล้วเวลามันพาดกระแสแล้วมันรู้ได้อย่างไร

อีก ๗ ชาติเท่านั้นนะ โดยข้อเท็จจริง แต่ถ้าพระโสดาบันมันก็มีหลายประเภท ประเภทนั้นนะ ๓ ชาติ หรือว่าอย่างพระอนันท์ จากเป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี สิ้นกิเลสไป นี้เป็นพระโสดาบัน แต่ก็ประพฤติปฏิบัติจนถึงสิ้นกิเลสไป แต่ต้องเป็นตาม ข้อเท็จจริงนะ ไม่ใช่ธรรมะอุปโลกน์นะ ไม่ใช่โสดาบันอุปโลกน์ ชักบังสุกุลเอาใจ อุปโลกน์เอา เลย

แม้แต่กฐินผ้าป่าเขายังต้องมีไทยทานเพื่อเป็นองค์ผ้าป่า องค์กฐิน ประพฤติปฏิบัติ ธรรมจะอุปโลกน์เอา คิดเอาเอง ทำเอาเอง คาดหมายเอาเอง อ้างคนนั้น อ้างคนนี้ อ้างเขาไป ทัว ไม่มีความจริงในหัวใจเลยหรือ เป็นพระโสดาบันได้อย่างไร

พระโสดาบันเขามีคุณธรรมในใจ อกุปปธรรมๆ อฐานะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถ้ามัน
สมุจเฉทปหานตามความเป็นจริง เอวัง